

★ ★ ★

בענין נטיית לבו של הפוסק כגורם בפסק ההלכה

ב'המעין' תמוז תשע"א [נא, ד] עמ' 93 הובאו דבריו של הגרצ"פ פראנק ז"ל לגבי כמה פוסקים שהחמירו בענין שביעית בזמן הזה, ש'מתוך שתחילת גישתם לעיין בהלכה זו היה תחת רצונם להיות מהמחמירים דווקא, קורא אני עליהם מאמרם ז"ל (יבמות קיז סוף ע"א) על הפסוק כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם - ההוא בדברי תורה כתיב, ופירש רש"י לפי פנים ולב שאתה נותן לתורה לבך עומד להעמיד לך גירסא' וכו'.

ויש להעיר ממש"כ בהקדמת שו"ת חת"ס חיו"ד (מהדורת ירושלם תש"ס והלאה, דף יא ע"א) בשם שו"ת גורן דוד ח"ב (סימן נו ד"ה והנה חפץ) וז"ל: הנה שמעתי מרבינו הגדול בעל חתם סופר זי"ע, שהאדם צריך לידע בעצמו בלבבו שהקב"ה מכיר לבבו, והי"ת יודע שאין לו בלבבו רק לעשות רצון הבורא. ואמר על עצמו [מרן החת"ס], כשבא לו איזה

שו"ת, בקוראו השאלה טרם יעיין צריך הוא לכווין דעתו לכך שאין כוונתו להכריע לא להאיסור ולא לההיתר בענין זה, לחייב או לפטור, רק שמתכוון דעתו שרוצה להשיב לדורשיו האמת - שהוא אמת לפני נותן התורה; ואחרי זה מה שעולה בדעתו להשיב - זה תופס לאמת. ואע"פ ששוב ישיב השואל ויקשה לו מגמ' או מפוסקים, שאם היה נזכר בשעת הכתיבה מש"ס זה או מפוסק היה נזכר וחוזר מהוראתו ולא היה טורח להעמיד סברתו ודינו, אך מאחר שהעלים הקב"ה בפעם ראשון, והוא יודע בעצמו שהיה מחפש בעיניו אחר האמת, נותן לב להציל דבריו הראשונים לצדקם להעמידם בעומק העיון. ע"כ.

אולם מורי רבי דוד עובדיה ז"ל (מח"ס נתן דויד ועוד) אמר לי **שקודם** העיון במקורות ההלכה יש להחליט מה ההלכה, ושוב יש לחפש המקורות ולכתוב התשובה. עכ"ל. ויש לבאר דבריו (ודברי הפוסקים שהזכיר הגרצ"פ) עפמ"ש בהקדמת שו"ת חת"ס הנ"ל (דף ז ע"א) בשם שו"ת התעוררות תשובה (בהקדמה) בשם הרב חת"ס ז"ל, שלהורות תשובה הלכה למעשה צריך להיות גברא דמריה סייעיה. וע"ע בהקדמת שו"ת חת"ס (שם דף יא ע"א אות כ). ולכן לא חזר בו הרב חת"ס ז"ל אף כשלא יכל לבאר בשופי את נימוקיו, וכנזכר בהקדמה שם. וע"ע בספר אביהם של ישראל ח"א (עמ' קנא) וח"ב (עמ' מ) מש"כ בזה. ועי' להגרא"מ שך ז"ל בהקדמתו לספר אבי עזרי על נזיקין, שאדם שעמל בתורה עד כמה שיש בשכלו להגיע אזי שכלו הוא שכל מופשט, ואז דעתו ושכלו היא דעת תורה ממש. עיי"ש. ולכן ס"ל למהר"ד עובדיה ז"ל וסיעתיה שהמושכל הראשון אף הוא יש בו סייעתא דשמיא, ויעזרהו בוראו לכיין בו אל האמת.

בברכת התורה,

משה פרץ